

Krimināllikuma normas par mantas konfiskāciju atbilst Satversmei

2015. gada 8. aprīlī Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2014-34-01 „Par Krimināllikuma 36. panta otrās daļas 1. punkta, 42. panta un 177. panta trešās daļas vārdu „konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta otrajam un trešajam teikumam”.

Iespēja zaudēt īpašumu ir piemērots līdzeklis personu atturēšanai no mantiska rakstura noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas

Apstrīdētās normas (slīprakstā)

Krimināllikuma 36. panta otrās daļas pirmais punkts:

Bez pamatsoda notiesātajam var piespriest šādus papildsodus: 1) *mantas konfiskācija*, [..].

Krimināllikuma 42. pants:

(1) Mantas konfiskācija ir notiesātā īpašumā esošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā. Mantas konfiskāciju var noteikt kā papildsodu. Var konfiscēt arī notiesātā īpašumā esošu mantu, ko tas nodevis citai fiziskajai vai juridiskajai personai.

(2) Mantas konfiskāciju var noteikt tikai šā likuma sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos.

(3) Tiesa, nosakot mantas konfiskāciju, konkrēti norāda, kāda manta konfiscējama. Tiesa, nosakot mantas konfiskāciju par noziedzīgu nodarījumu pret satiksmes drošību, attiecinā to uz transportlīdzekli.

(4) Likums nosaka to notiesātajam vai viņa apgādībā esošajām personām nepieciešamo mantu, kas nav konfiscējama.

Krimināllikuma 177. panta trešā daļa:

Par krāpšanu, ja tā izdarīta lielā apmērā vai ja to izdarījusi organizēta grupa, vai ja tā izdarīta, iegūstot narkotiskās, psihotropās, stipri iedarbīgās, indīgās vai radioaktīvās vielas, sprāgstvielas, šaujammieročus vai munīciju, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no diviem līdz desmit gadiem, *konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas*, un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās.

Augstākā juridiska spēka norma

Satversmes 105. panta otrais un trešais teikums: „Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

Lietas fakti

Lieta ierosināta pēc Tatjanas Karginas konstitucionālās sūdzības. Sūdzības iesniedzējai esot piemērots apstrīdētajās normās noteiktais papildsods, proti, mantas konfiskācija. Sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežojot viņas pamattiesības. Apstrīdēto normu mērķis esot sabiedrības drošības aizsardzība, taisnīguma atjaunošana un vainīgās personas sodīšana. Tomēr šos mērķus esot iespējams sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Neesot pieņemams tas, ka mantas konfiskācija tiek vērsta uz likumīgi iegūto īpašumu, kas netiekot izmantots noziedzīgu darbību izdarīšanai, nedz arī apdraud sabiedrības drošību.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par apstrīdēto normu vērtēšanas apjomu

Satversmes tiesa norādīja, ka likums paredz dažādus mantas konfiskācijas veidus, piemēram, noziedzīgi iegūtās mantas konfiskācija. Izskatāmās lietas ietvaros Satversmes tiesa vērtēja mantas konfiskāciju kā Krimināllikumā paredzēto soda veidu un vienotu tiesību institūtu. [11.1, 11.2]

Par mantas konfiskācijas kā soda veida būtību

Satversmes tiesa norādīja, ka mantas konfiskācija kā soda veids nozīmē notiesātajam piederošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšanu valsts īpašumā, proti, konfiskācija kā kriminālsods netiek piemērota, lai atsavinātu noziedzīgā ceļā iegūtos līdzekļus. Mantas konfiskācija pēc būtības ir līdzīga naudas sodam – tās mērķis nav atsavināt noziedzīgā ceļā iegūto, bet gan sodīt personu ar mantisko piedziņu. [12.3]

Par īpašuma tiesību ierobežojumu

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas ir vērtējamas kā Satversmes 105. pantā nostiprināto pamattiesību ierobežojums. [12.3] Noskaidrojot, vai pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams, Satversmes tiesa vērtē:

- 1) vai ierobežojums ir noteikts ar likumu,
- 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis,
- 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi. [13]

Vērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, Satversmes tiesa atzina, ka lietā nav strīda par to, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas un izsludinātas pienācīgā kārtība un bijušas publiski pieejamas. Tomēr sūdzības iesniedzēja izteikusi šaubas par to, vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas. [14]

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētās normas skaidri nosaka mantas konfiskācijas robežas, no vienas puses, ļaujot tiesai mantas konfiskāciju vispār nepiemērot un, no otras puses, nosakot mantu, kura nevar tikt konfiscēta. Savukārt piemērotākais soda veids un apmērs katrā individuālā gadījumā ir jāizvēlas tiesai, izvērtējot visus lietas apstākļus. [14.1, 14.3] Tādējādi Satversmes tiesa atzina, ka pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. [14.3]

Satversmes tiesa atzina, ka mantas konfiskācija, gluži kā ikviens kriminālsods, ir vērsta uz Krimināllikumā minēto soda mērķu sasniegšanu. Pamattiesību ierobežojuma leģitīmie mērķi ir demokrātiskās valsts iekārtas, sabiedrības drošības un citu personu tiesību aizsardzība. [15]

Noskaidrojot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesa ņēma vērā, ka likumdevējam sodu politikas jomā ir plaša rīcības brīvība, bet Satversmes tiesas kompetencē ir pārbaudīt to, vai likumdevējs nav acīmredzami pārkāpis rīcības brīvības robežas. [16]

Satversmes tiesa, vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, citastarp norādīja, ka mantas konfiskācija kā soda veids sasniedz pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi. [17] Turklāt soda veidi nevar tikt savstarpēji salīdzināti vai vērtēti ka vairāk vai mazāk

saudzējoši līdzekļi. Tādēļ nepastāv indivīda tiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi. [18] Vērtējot, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu, Satversmes tiesa atzina, ka personas tiesību ierobežojums nav tieši salīdzināms ar sabiedrības gūto labumu. Sabiedrības labums, kas tiek nodrošināts, realizējot kriminālo justīciju, ir demokrātiskās valsts iekārtas, sabiedrības drošības un citu personu tiesību aizsardzība. Turklāt iespēja zaudēt īpašumu ir piemērots līdzeklis personu atturēšanai no mantiska rakstura noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Tādējādi labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu, un pamattiesību ierobežojums ir atzīstams par samērīgu. [19]

Līdz ar to Satversmes tiesa **atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 105. pantam.**

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas ir stājies spēkā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktisko apstākļu izpratni. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv

67830748, 29813216